

478
102

HISTORICKÝ ZÁPISNÍK

č. 2 / 1987 /3/

O b s a h :

Gorazd Zvonický : Náš prvý prezident	2
Poznámka o kresťanskej politike	3
Marína Havranová referuje o priebehu Generálneho zhromaždenia Svetového kongresu Slovákov	6
Prezident Reagan k sviatku nezávislosti 4. júla 1987	6
V júli 1987 z príležitosti 80. narodenín PAVOL Č A R N O G U R S K Ý obdržal Národnú cenu Svetového kongresu Slovákov /interview/	7
Z prejavu Dr. Tisu v pražskom parlamente 1. decembra 1936	19
List Pavla Čarnogurského Dr. Jurajovi Šujanovi z 2. januára 1987	20
Slovenskí mučeníci v Černovej z roku 1907 /prejav na cintoríne v roku 1986/	23
Gorazd Zvonický : Aprílové húlavy	26
Teodorik J. Zúbek, OFM : Tisovo tajomstvo	27
Slovenské hroby : Andreja Hlinku, Dr. Jozefa Tisu, Alberta Púčika, Antona Tunegu a Eduarda Tesára	29
Rudolf Bilong, OFM : Spomienka na slobodnú vlasť	32

Gorazd Z v o n i c k ý

N Á Š P R V Ý P R E Z I D E N T

Keď bol ešte chlapcom, vzal si príklad zo skál,
 považský kraj mužnosť do čela mu vbozkal,
 ideály čerpal z iskrivého Váhu
 pre národ a svoju domovinu drahú.
 Keď sa clivý súmrak spúšťal nad krajinkou,
 do srdca mu zletel svätý odkaz Hlinkov,
 odznak práva, svetla vztýčil nad Slovačou,
 vyburcoval zo sna k práci sedmospáčov,
 do kytice zviazal záujmy a mysle,
 veď moc sídli v bratstve, a nie v prázdnom čísle...

Smer dejín sa zvrhol, menila sa mapa,
 tu na jeho povel povstal chlap do chlapa.
 Ponaď rodné sady víchrica sa hnala,
 tu na jeho znak sa vzopál sval do svalu.

Či by sme dnes boli?... Poľom pod záplavou,
 nebyť v jeho hlave rozum Rastislavov;
 hradná zborenisko, v ktorom gova húka,
 nebyť v jeho ruke ráznosť Svätopluka.
 Čo by z nás tu zbudlo?... Hádam hrobka nová,
 nebyť v jeho činoch láska Metodova.

Svoj um prezieravý národu dal venom,
 nad záchonmi vlasti my sme suverénom...
 Z prachu zabudnutia - nežnámia sme boli -
 vedie nás obsadiť diplomatov stoly.

Hľa, ten, čo si vybil meno na valašku,
 vie byť aj vznešený, zobrať rolu ťažkú!
 Hľa, ten duch v halienke za hlaholu zvonov
 dôstojne si kráča k vede, do salónov!...

Jeho strážnu bytosť vidím jasnú, veľkú,
 zrkadliť sa v duši národného celku.
 Dnes sa zaňho modlím, vrúčne volám k Bohu :
 Pane, odmeňže ho za obetu mnohú!
 Zavšé naňho myslím, nebu povďačný som,
 že náš národ zrástol s prezidentom Tisom.

"Sejba perál" Zbierka básní, 2.vyd., SÚSCM, Rím, 1973, str. 92-93.

Zbierku básní "Sejba perál" vydal v Trnave roku 1943 cyklos-
 tylované "Bernolák"-literárny krúžok Saleziánskeho filozofického
 študentátu a v autorovom živote značila nástup do radov národných
 a náboženských pevcov. V predsavzatí sejby vytrval, lebo opäť a
 znova spieval o národe, pre ktorý chcel uznanie a spravodlivosť
 - a spieval i bratom, ktorých chcel knazsky privádzať na Božie
 cesty.

Dnes máme od Gorazda Zvonického osem hodnotných básnických zbie-
 rok. Ďakujeme mu za ne a k hojnej žatve krásna a čobra v premno-
 hých veršoch mu pri príležitosti jeho jubilea životného /60 rokov/,
 básnického /30 rokov od prvej zbierky/, knazského /25 rokov od
 knazskej vysviacky/ a redaktorského /10 rokov rediguje sériu LÝRA/
 - všetko v roku 1973- zo srdca blahoželáme.

Texty signalizujú, že sa nachádzame pred novým obdobím spoločenského uplatnenia veriacich. Marxisti by povedali, kvalitatívne odlišnom od terajšieho.

I.

Niektoré dôvody poukazujú na to, že očakávania už nie sú predčasné, ale reálne a aktuálne. Kresťanstvo je mnohoraký fenomén, ktorý viaže na seba široké sféry duchovného a fyzického uplatnenia človeka - umenie, kultúra, spoločenské aktivity. Komunizmus vyhlásil vojnu všetkým prejavom kresťanstva a systematicky ich začal potláčať. Pod tlakom komunistického štátu postupne odpadávali mnohé prejavy kresťanstva, ale po 40. rokoch komunistického režimu možno povedať, že podstatné sa nám podarilo uchrániť: základ kresťanstva, vieru a Cirkev. Možno až tvrdiť, že najhlbší bod sme už prekonali a môžeme siahnuť po širších oblastiach svojho uplatnenia.

Tu sa stretávame s dvoma procesmi: veriaci prispôbili formy svojho pôsobenia existujúcim politickým pomerom, zatiaľ komunistický režim sa stále viac demaskuje ako neschopný uskutočniť svoje ideály. Stále viac sa zvyrazňuje ideologická nemohúcnosť komunizmu a elementárna pravda kresťanstva. Vzhľadom na to dnes narastá potreba kresťanov zaujímať stanoviská k aktuálnym otázkam spoločnosti a štátu. Východiskom nám pri tom musia byť mravné princípy našej viery.

Predstavenie oponenta, voči ktorému tu stojíme: Komunizmus sa zrodil ako hnutie najmä za sociálnu a majetkovú rovnosť. Naši dedovia už vtedy mali pochybnosti o správnosti komunistických receptov. Ďalším cieľom tohoto hnutia bola spoločenskú reformu, racionálne usporiadanie spoločnosti budúcnosti. Dnes už nemusíme ostať iba pri pochybnostiach. Pre vyhodnotenie máme po ruke empirické dôkazy:

Majetková nerovnosť sa pomerne ľahko odstránila poštátne súkromného majetku. Ekonomické dôsledky toho sú nesporné. Dnes vieme, že odstránenie nerovnosti bolo až také dokonalé, že namiesto pôvodných boháčov nastúpili iní a navyše pristúpili iné sociálne nerovnosti - straníci, byrokracia... Podobne to dopadlo aj s racionálnym usporiadaním spoločnosti. Spoločnosť bez občianskych slobôd, byrokraticky riadeným hospodárstvom reagovala ústupom do úkrytu ľahostajnosti, nezaujmu a letargie. S takou spoločnosťou sa nedalo produkovať národné bohatstvo. Podľa všetkých dostupných štatistík, ČSSR dnes zaostáva za všetkými západnými priemyselnými krajinami.

Treba si všimnúť, že komunizmus zlyhal najviac na poli, ktoré malo byť jeho doménou - v hospodárstve. Dôvody poznáme. V priebehu upevňovania moci, nazývaného etapou budovania socializmu, sa robili len ďalšie kapitálne chyby. Umerne ako sa nedostavovali úspechy predpovedané ideológmi a ideológiou, vinníci sa hľadali všade inde, len nie v sebe. Dnes sa síce už tak nepopravuje a nezatýka ako v minulosti, ale ľudia po mnohých skúsenostiach sú po učení, radšej sa stiahnu a nechajú komunistov variť sa vo vlastnej kaši.

Možno tu ešte pripomenúť, že ľudia sú iní, akých chceli mať marxisti. Voľba medzi dobrom a zlom je stále v nich, žiadna revolúcia ich od toho neoslobodila. Ukazuje sa, že kresťanská koncepcia človeka je vedeckejšia, než iluzórna marxistická.

Na záver možno povedať: sme ochotní uznať legitimitu revolúcie, ale nie legitimitu prostriedkov, použitých na jej udržanie pri moci.

II. Kresťania mali vždy nedôveru a nechúť k náhlym zmenám spoločenských štruktúr, k revolúciám. Zároveň ale vždy boli otvorení k postupným zmenám pre vylepšovanie spoločenských štruktúr. Na tom nič nezmenili ani roky existencie v podmienkach socializmu. Kresťania sú otvorení pre postupné zmeny. Nechceme ich nazývať politickými. A je tu aj technický problém metód a prostriedkov, ako sa dorozumievať inak ako vo väzenskej celi.

V niektorých otázkach však už proces prebehol alebo prebieha: Pre nás prvoradá, aké podmienky vytvára štát pre účinkovanie Cirkvi. Právnym rámcom úpravy cirkevných pomerov sú cirkevné zákony z roku 1949. Za takmer 40 rokov svojej platnosti ich režim sústavne používa na potláčanie a zamýšľanú likvidáciu Cirkvi. Aj keď sa ich aplikácia niekedy zmiernuje, je tu vždy možno výklad zmeniť a znova zneužiť pri potláčaní cirkvi. **C i r k e v n é z á k o n y z r o k u 1 9 4 9 m u s i a b y ť z r u š e n é !** Piliermi novej úpravy by malo byť slobodné účinkovanie cirkvi, otvorenie kláštorov a pod.

Hneď na druhom mieste v poradí záujmu veriacich je problematika **Ľ u d s k ý c h a o b ě i a n s k ý c h p r á v**. Rozsah potláčania je známy a nie je to uzavretá kapitola, lebo ľudské práva sa potláčajú sústavne. Je vôbec otázne, či taký socialistický štát je vôbec schopný zabezpečiť primeraný rozsah občianskych práv. Na druhej strane, široký rozsah potláčania občianskych práv vytvára aj široký front odporu voči režimu. Veriaci sa nemôžu utiahnuť z tohoto frontu. Naopak, spoločnosť do nás vkladá v tejto oblasti osobitné nádeje, lebo sme najmasovejšia zložka, ktorá sa ani formálne neriadi komunistickou ideológiou. Máme organizačné, ba aj morálne predpoklady **g a r a n t o v a ť** aspoň menšiu časť týchto práv - a to nie len pre seba, ale aj pre druhých!

Vieme o probléme, že právne sú občianske práva vymedzené primerane široko a aj dobre v dokumentoch, ako je Všeobecná deklarácia ľudských práv, Medzinárodné paktý o ľudských právach, Záverečný akt Helsinskej konferencie a následné dokumenty, ktoré všetky ČSSR podpísala a ratifikovala. Najviac ale pociťujeme popieranie práv, ktoré sú v zákonoch **f o r m á l n e** zakodované. Problém je v tom, že tieto sily, ktorá by demaskovala politiku štátu, prípadne by presadila nápravu /s výnimkou samizdatovej literatúry a zahraničia/. Plnenie tejto funkcie je blízkym cieľom politickej angažovanosti veriacich, ktorá sa už teraz čiastočne naplňuje v samizdatovej literatúre, v zhromažďovaní od malých krúžkov až po Velehrad '85.

Poznámky k hospodárskej politike možno zhrnúť nasledovne: pre nás je hospodárstvo druhoradá. Sme schopní vyžiť v každej hospodárskej sústave. Ak máme ale vyjadriť názor na našu hospodársku sústavu, tak nasledovne: ČSSR uskutočňuje najdôslednejšie zo socialistických štátov model poštátneho hospodárstva. MĽR, Poľsko, NDR pripúšťajú v malej miere súkromné podnikanie, dokonca v poslednom čase i v ZSSR. Všade je evidentné, že produktivita zo súkromného sektora je vyššia, než analogického štátu. Len pre ČSSR je poštátnenie hospodárstva posvätnou krvou!

Kresťanské ekonomické koncepcie, menovite katolícke, sú zajedno v tom, že vychádzajú z existencie súkromného vlastníctva a stavajú na súkromnom podnikaní. Aj keď si myslíme, že táto koncepcia je lepšia než komunistická, uznávame, že nemáme právo spoločnosti ju vnucovať. Ak by tu už bola situácia, že je možné zmeniť existujúci model hospodárenia, treba dať spoločnosti možnosť slobodne, demokraticky a so znalosťou dôsledkov rozhodnúť, ktorý model si zvolí!

Poznámky sa končia zmienkou o vzájomnom vzťahu Slovákov a Čechov: Po historických udalostiach a zvrstoch, ktoré poznačili aj slovensko-české vzťahy, dnes žijeme vedľa seba bez vášni, kladných aj záporných, prípadne trochu horšie. Nie je to pevná základňa pre budúcnosť. Akoby najpevnejším spojivom Česko-Slovenska boli vonkajšie tlaky. Tam, kde sa nepocitujú - v zahraničí - Slováci a Česi takmer vôbec nespolupracujú. Za niekdajšími idealizovanými predstavami nemusíme smútiť. Nachádzame sa v situácii, ktorá nám nevyhovuje a chceme ju zmeniť. To je súčasná podoba zhody našich národných záujmov.

Náš život sa odvíja od Knihy, v ktorej nachádzame všetko. Na počiatku teda nestojí žiadna teória. Kniha nás inšpiruje k predstavám, ako by mohol vyzerat' aj náš spoločenský život.

Nebude málom, ak voči zmenám budeme otvorení a budeme ich podporovať a vítat'.

- 0 -

Rozvody v Anglicku:

Civilný sobáš povolili v Anglicku roku 1857. Vtedy bolo ročne 300 prípadov civilne rozvedených manželstiev. P. 2. svetovej vojne toto číslo vystúpilo na 50 tisíc za rok. Katolícki sociológovia poukazujú na to, že je iluzórna politika, usilujúca o ustanovenie sociálnej istoty, keď rodina je vždy viac vystavená možnosti rozbitia. Ako príčinu tejto neutešenej situácie anglických rodín uvádzajú výbojný racionalizmus a agnosticizmus. /Svätá Rodina/

Kardínál Schuster z Milána ženám Spolku sv. Vincenta:

"Náboženská a politická situácia Talianska nedáva nijaké istoty. To je to najmenšie, čo môžeme povedať. Jedna z posledných viet umierajúceho pápeža Pia X. bola: Vidím Rusov v Genove. Nateraz vidím Rusev iba v okolí Terstu, ale je jasné, že ak zostane východná brána polostrova bez ochrany, ľahko sa bude dostať z Terstu do Milána i do Genovy. Daj Bože, aby Pius X. bol svätým, ale nie pro-rokon". /DP/- Posol BSJ, po II. sv. vojne, str. 94.

- Aj v Mexiku je ešte veľké prenasledovanie. 17 biskupov je vo vyhnanstve. V roku 1926, kedy začalo prenasledovanie, bolo v Mexiku 3 tisíc knazov, dnes ich je iba 334 verejne uznaných pre 15 miliónov katolíkov. V krajine je tajne 2500 knazov. Sú preoblečení za robotníkov, šoférov a pod. Ich viera neupadá. Posol BSJ, č. 11/1936, str. 396.

- Gréckokatolícky metropolita v Lvove Msgr. Andrej Szeptycki vydal pastiersky list proti komunizmu a proti taktizovaniu s ľudovou frontou. V ňom odsudzuje každú spoluprácu s komunizmom, keď hovorí: "Kto komunistov, hoci len v ich výlučne politickom účinkovaní podporuje, zradí Cirkev. Kto naponúha komunistom pri ich pokuse utvoriť tzv. ľudový front so socialistami a radikálmi, je zradcom vlasti. Kto sa akýkoľvek spôsobom pričíní o organizovanie tejto fronty, zradí vec chudobných, trpiacich a vydedených celého sveta".

Duchovný pastier č. 9/1936, str. 300.

- Čo sa týka Rumunska, Svätá Stolica sa zaodstučinením konštatuje, že rumunská vláda vyzvala ortodoxný klérus, aby sa zdržiaval politickej propagandy a účinkovania. Zatvorenie slobodomurárskych loží vo Vatikáne pôsobilo dobrým dojmom...

Duchovný pastier, č. 5/1937, str. 158.

- Heslo pápeža Pia XI. bolo "Pax Christi in regno Christi- Pokoj Kristov v kráľovstve Kristovom. Prosme i my Krista Kráľa pre pokoj našich dní, lebo nezhody pozorujeme na všetkých stranách. Svoju energiu upotrebneme miesto vzájomného boja na Jeho ochranu a Jeho triumf v duchu kresťanského zbratania a pokoja! PBSJ, č. 10/1930, 333.

Merina Havranová referuje o priebehu

Generálneho zhromaždenia Svetového kongresu Slovákov v Toronte

V sobotu, 4. júla 1987, sa zasadanie Generálneho zhromaždenia Svetového kongresu Slovákov /SKS/ končí. Prítomní si v piatok 3. júla vypočuli správy rôznych komisií a zvolili nový výbor na nadchodiace funkčné obdobie. Predsedom SKS naďalej zostáva Štefan B. Roman a generálnym tajomníkom Dušan Toth. Výbor samotný bol však oživený novými členmi mladšej generácie.

Pred zaklúčením zasadania bol prečítaný príhovor k domovu, kde sa medziiným hovorí:

"Aj keď pre nepriazeň osudu nežijeme s vami spolu v rodnnej vlasti, považujeme sa za príslušníkov národa a sme a zostávame obrancami jeho záujmov i práv. Našou úlohou je upozorňovať svet na Vás, na Vašu existenciu a túžby. Vy zase musíte zachovávať zdedené tradície, vytvárať nové hodnoty a využiť možnosti doby a jej nového vývoja. Chceme, aby sme spoločne ako Slováci stáli pred svetom".

Zasadanie kongresu pozdravili aj viaceré osobnosti kanadského a amerického politického života. V pozdrave, ktorý zaslal senátor Tell, predseda zahraničného výboru senátu Spojených štátov, sa okrem iného hovorí :

"Všetkým svojim slovenským priateľom zasielam pozdravy pri príležitosti zasadania SKS. Aj keď nemôžem byť s Vami tam osobne, predsa len som s Vami, aby som Vám pomáhal podporovať ideály slobody a práva Vášho ľudu vo veci s a m o u r č e n i a ! Dožadujeme sa znovuoživenia generálneho konzulátu Spojených štátov v Bratislave. To bude však vyžadovať pevné úsilie a dúfam, že budem môcť rátať so všetkými americkými Slováckmi, aby naliehali na svojich zástupcov v Kongrese v tom zmysle, aby nám pomáhali pri sledovaní tohto cieľa. Zveľadujte aj Vy naďalej svoje veľké slovenské dedičstvo a svoju tradíciu.

Váš oddaný
senátor Kleibert Tell"

V sobotu 4. júla vo večerných hodinách sa delegáti zišli pred katedrálou Premenenia Pána k ďakovným bohoslužbám, ktoré celebruje prítomné slovenské duchovenstvo. Potom sa konal záverečný banket, na ktorom prehovorili významné osobnosti amerického a kanadského života.

Hlas Ameriky-Toronto.

- o -

Prezident Reagan k sviatku nezávislosti, 4. júla 1987.

Prezident Reagan z príležitosti osláv dňa vyhlásenia nezávislosti spomenul milióny Američanov, ktorí museli zápasiť o to, aby mohli odovzdať ďalším generáciám dar v podobe nezávislosti. Prezident tiež vyhlásil, že dnešný deň nezávislosti a 211. výročie vzniku Spojených štátov sú príležitosťami k oslavám dôkladne vypracovanej koncepcii slobody. Ďalej uviedol, že americkí občania boli často nútení túto slobodu vybojovávať a brániť. Táto koncepcia je výrečne a múdro vyjadrená vo vyhlásení americkej nezávislosti a v americkej Ústave. Prezident potom povedal :

"Deklarácia potvrdzuje našu vieru vo vládu, ktorej úlohou je zaisťovanie nám Bohom daného práva na život, slobodu a šťastný život. Ústava nám poskytuje systém obmedzenej vlády, ktorá zabezpečuje požehnanú slobodu a zaručuje, že my, americkí občania, zostávame na jej čele." ...Milióny amerických občanov bojovalo za nezávislosť "a v ich mene by sme sa mali všetci zaviazat', že budeme túto horiacu faklu udržiavať hrdo a silno". dtto.

- o -

V júli 1987 z príležitosti 80. narodenín
P A V O L Č A R N O G U R S K Ý
obdržal národnú cenu Svetového kongresu Slovákov.

Dopisovateľovi nášho samizdatu z rove poskytol interview, ktorý uverejňujeme v plnom znení:

1. Pán Čarnogurský, Svetový kongres Slovákov Vám udelil svoju národnú cenu ako prvému Slovákovi, žijúcemu na Slovensku. Čo pre Vás znamená udelenie tejto ceny?

V každej životnej situácii, zvlášť za posledného polstoročia svojho života, takmer vždy viazaný kresťanskými a národnými povinnosťami na poprednom jak národnom tak kresťanskom poste, usiloval som sa viazať svoje myslenie a konanie pevnou kresťanskou normou. Podľa zásady pápeža Gregora Veľkého "Dilexi iustitiam et odi iniquitatem," zasadzoval som sa za spravodlivosť, potieral násilie a nepravosť tak, aby sa mohol každý na mňa obrátiť o pomoc a ochranu, komu sa robila krivda, bez rozdielu národnosti, náboženstva, politiky a rasy.

Čo pre mňa znamená udelenie ceny?

Prédovšetkým povinnosť z hĺbky duše poďakovať Bohu za Jeho pomoc dokázať životom a prácou to, aby som bol hodný udelenia tak vzácného vyznamenania. Privádza mňa do stavu hlbokého pohnutia zdôvodnenie činiteľmi SKS /Svetového kongresu Slovákov/ v tom, že mi ju udeľujú nie za jednotlivý čin, za prácu, vyhranenú na jednu konkrétnu udalosť, ale za čas konkrétnymi činmi vyplneného polstoročia môjho pôsobenia v slovenskej politike. Ide o najpohnutejšie polstoročie celého súčasného sveta a v nom nášho malého národa, Božím riadením postaveného do pravého stredu tohto diania. Z prežitia tohto, pre život jednotlivca v exponovanom postavení úctyhodne dlhého času, mám v živej pamäti každú udalosť, rok, ba den. A prédovšetkým osoby v tom zúčastnené. A to vo väčšine s tragickým koncom ich účasti v tom. Po polstoročí ostal som takmer sám nažive. Ale bez nich, v spolupráci s nimi, či bez tých, ktorí stáli na druhej strane v zápase s nami a nás s nimi, aj s rizikom zahynutia, nebol by som nositeľom hodnôt, účastníkom tých udalostí, za ktoré udelením národnej ceny bola vyznačená moja osoba. Každú spomienku na nich z oboch strán spájam s prosbou k Bohu o milosť pre nich, aj o uhasenie prípadného hnevu proti nim.

V mojom vedomí o to viac vystupuje povinnosť poďakovať súčasnému vedeniu Svetového kongresu Slovákov za udelenie ceny, aj keď toto vyvolá tu doma proti mne prípadne zlomyselné upodôbrievanie a z toho plynúce dôsledky. Prédovšetkým jeho predsedovi Dr. Štefanovi B. Romanovi - duši a sile SKS. On je dejinným príkladom húževnatosti a vytrvalosti slovenského človeka, ktorý aj za najzložitejších, viac nepriaznivých ako priaznivých okolností, dokáže ísť za vyšším cieľom a povznášať pojem S L O V Á K. Z jeho vzoru dostáva sa aj mne povzbudenie, lebo prácou s povinnosťami, pokiaľ mi bude Všemohúci Ťehnáť, nie som ešte na konci svojho života.

Pripomínam, že počas svojho viac ako polstoročného pôsobenia v najzávažnejších chvíľach a rozhodovaniach o svätých veciach národa odznievali často kritické postoje i na strane mojich najbližších. Ako to býva, nie vždy s porozumením a súhlasom. Dnes som im vďačný za ich kritický postoj. Jeho pôsobením bola na mojej strane

žiaduca zvýšená ostražitosť a pocit najvyššej zodpovednosti. I to vo veľkej miere dopomohlo k tak pozitívnemu hodnoteniu. I keď boli názory rozdielne, cieľ bol spoločný. A tiež pozitívny prínos k de-
jinám.

2. Kedy a ako ste vstúpili do slovenskej politiky?

Tuším už svojím narodením a jeho miestom. Narodil som sa 22. januára 1908 ako šiesty z ôsmich súrodencov vo Fránkovej, snáď najhornejšej i najodľahlejšej obci Slovenska. Tvrdé podmienky tatranskej prírody vytvárajú aj povahove tvrdších ľudí, zvyklých zapasovať s neúprosnými silami - známych goralov. "Vykúpil ma dáždik, vykolísal vietor", spievali nám. Môj otec, gazda, v parlamentných voľbách do Uhorského snemu 1. júna 1910, bol hlavným agitátorom na dedinách Tubovniarskeho okresu pre slovenského kandidáta dr. Antona Beskydu, neskoršieho guvernera Podkarpatskej Rusi proti maďarskému kandidátovi Šalamonovi z Nedeckého zámku. Náš predok Júraj Čarnogurský spolu s oravským zemanom Jánom Vilčekom prevádzali v lete roku 1683 vojsko Jána Sobieskeho z Poľska cez hranice do Uhorska na pomoc Turkami obliehanej Viedni. Za tento čin dostali vysoké písomné uznanie od viedenského vojvodu Kazimierza Sapiehu, datované 25. decembra 1683.

Počas plebiscitu, ktorým sa malo roku 1920 obyvateľstvo severného Spiša a severnej Oravy rozhodnúť - podľa nariadenia Mierovej konferencie v Paríži - či ostane súčasťou Slovenska v ČSR alebo sa podľa svojho nárečia pripojí k Poľsku, opäť môj otec bol na schôdzach a zhromaždeniach jedným z hlavných agitátorov pre slovenskosť obyvateľstva a súčasť slovenskej zeme. My, už ako študenti tejto časti Slovenska, odmietli sme ponuku Poliakov prejsť na bezplatné štúdium do Poľska. V tom bol zajedno aj môj starší brat Ján, neskôr odchovanec Nepomucena v Ríme, potom profesor teológie, ktorý zomrel mladý v povestí svätca v Levoči roku 1938.

V pamätných udalostiach odvezenia Andreja Hlinku na Mýrov, po návrate z Paríža 12. októbra 1919, už na druhý deň 13. októbra vstúpili študenti gymnázia v Ružomberku pod vedením Karola Sidora - i na ďalších stredných školách Slovenska - do štrajku. Aj ja, ešte len žiak I. triedy reálneho gymnázia v Levoči, hoci som dobre nevedel kto je Andrej Hlinka, zúčastnil som sa štrajku. A tak na Zjazde slovenského katolíckeho študentstva v lete roku 1925 v Banskej Bystrici, na ktorom recitovali búrlivé autonomistické básne Andreja Žarnova, bral som aktívnu účasť.

Počas svojho diaľkového štúdia na právnickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, keď som ako učiteľ dostal dovolenku pre prípravu na štátnicu, na písomné naliehanie dr. Martina Sokola pred parlamentnými voľbami v októbri 1929, prišiel som z Prahy agitovať za Ľudovú stranu na horný Spiš. Tam som mával denne aj tri politické zhromaždenia, veľmi úspešné, ale často veľmi búrlivé. Z toho dôvodu na zárok Prahy bola mi okamžite zrušená dovolená a znemožnené dokončiť právnické štúdia.

Od tých čias, najmä po svojom zvolení na rím.kat. Ľudovú školu vo Vájhorochoch od 1. septembra 1930, dostal som sa už naplno do politiky. Lebo, z Vajnor do redakcie denníka "Slovák", k jeho šéfredaktorovi Karolovi Sidorovi, bolo len na skok. To už som sa stal riadnym spolupracovníkom, dokonca úvodníkárom, či pod značkou, vlastným menom alebo pseudonymom O. Dunajecký.

Od roku 1935 sa mi celé Slovensko stalo sústavným pracoviskom, keď som sa stal generálnym tajomníkom najväčšej organizácie Slovenska pre mládež - Združenia katolíckej mládeže /SKM/ v rámci Katolíckej akcie.

3. Ako by ste charakterizovali hlavný prípad slovenského čiasa v rokoch 1918 - 1938 ?

V podstate tým samým ako v rokoch 1945-87: národno-náboženským zápasom. Objavenie sa nášho národa v novodobých dejinách roku 1918 na pôde Československa bolo historicky šťastným vystúpením, lebo umožnilo nepriazňou dejín zaostalému národu na pôde demokratického zriadenia využiť všetky možnosti seberealizovania sa a dostať sa na úroveň ostatných národov. Spoločný štát s českým národom, ktorý vtedy bol na vysokej kultúrno-hospodárskej úrovni, dával Slovákom príležitosť dostať sa na túto úroveň. Nie spôsobom nejakej veľkodušnosti na českej strane, ale zápasom, v ktorom hrozila i možnosť zániku vo vyspelejšom celku. Ale práve zápasom náš národ preukázal svoju vnútornú schopnosť nielen nezaniknúť, ale naopak, mravnou zachovalosťou, pracovitosťou a pevným kresťanským založením dostať sa vyššie.

Právnym základom dobrovoľného vstupu nášho národa s českým do spoločného štátu, na základe rovného s rovným, bola Pittsburghská dohoda. Uzavreli ju predstavitelia českých a slovenských organizácií v USA: Slovenská liga s podpismi jej 17 čelných predstaviteľov a České národné združenie i Zväz českých katolíkov s 12 podpismi na čele s podpismi T.G. Masaryka a Vojtu Beneša, brata dr. Eduarda Beneša. Podpísali ju v Pittsburghu 30. mája 1918. Z jej šiestich bodov je najdôležitejší bod druhý :

"Slovensko bude mať svoju vlastnú administratívu, svoj snem a svoje súdy "

T.G. Masaryk, už ako doma zvolený prezident ČSR, podpísal vo Washingtone 11. novembra 1918 jej pergamenový originál, ktorý doniesla na Slovensko delegácia Slovenskej Ligy na čele s predsedom dr. P. Hletkom, na manifestáciu do Bratislavy 5. júna 1938 ako základný dokument pre autonómiu Slovenska.

Zástupcovia národa na svojom zhromaždení v Turčianskom Svätom Martine dňa 30. októbra 1918 prijali Martinskú deklaráciu, podpísanú 106 účastníkmi a predstaviteľmi všetkých zložiek národa. Deklarácia je obsahovo tým samým, čo Pittsburghská dohoda. Avšak T.G. Masaryk v liste, písanom 12. októbra 1929 Andrejovi Klinkovi, ju nazval falzifikátom, teda podvodom, hoci ju on sám dokonca vlastnoručne podpísal. Celé úsilie slovenskej politiky za 20 rokov nicalo sa v zápase o zaručenie práva nášho národa zmluvami. Celá česká politika v podstatných otázkach spolužitia so Slovámi bola až tragicky pomýlená s ešte tragickejším koncom v Mníchove 29. septembra 1938. Najtragickejšie sa to prejavilo v otázke slovenskej zameranej na ukončenie vlastného samostatného života jeho pohltením českým národom v tak zvanej československej jednote.

Ale tak isto tragickou a slovenskému národu neprijateľnou bola česká snaha tak zvaným pokrokárstvom zničiť na Slovensku katolícku cirké v a ňou hlásanú vieru. Heslo, s ktorým prišli českí pokrokári do slovenských škôl, tlače, politických strán, do telocvičných organizácií Sokol - Preč od Ríma, Rím musí byť súdený a odsúdený - vyprovokovali celé tisícročné dejiny, vyrastlé z pôsobenia katolíckej cirkvi, založenej apoštolmi sv. Cyrilom a Metodom od ich príchodu do Nitry roku 863.

Priam poburujúcou politikou bolo poštátnenie všetkých stredných škôl, ktoré tu Cirkev držala na vysokej úrovni. K tomu sa pripojilo vyhadzovanie krížov z učební a verejných miestností. Takto vytvorená hlboká duchovná priepať medzi českým a slovenským národom vyústila do veľkého zápasu pod heslom "ZA BOHA, ZA NÁROD !".

4. Kým bol pre Vás Andrej Hlinka?

Vo všetkých zápasoch, vedených pod heslom "Za Boha, za národ" od konca 19. storočia až do chvíle smrti Andreja Hlinku 16. augusta 1938, náš národ mal predstaviť v jeho osobe. Takú dôveru v slovenskom národe dovtedy po stáročia nepožíval nikto, ako on. Milovaný, zbožňovaný, uznávaný otec národa sústredil pri voľbách roku 1925 už vyše pol milióna voličov a v rozhodujúcich udalostiach všetkých európskych národov od roku 1938 a na začiatku druhej svetovej vojny stál pri tomto Hlinkovom programe už celý zjednotený národ, aby prežil jej katastrofálne dôsledky až v neuveriteľne priaznivých podmienkach. Andrej Hlinka s tragickou dejinnou udalosťou z 27. októbra 1907, známou pod menom ČERNOVÁ, priviedol jestvovanie slovenského národa a jeho tragického položenia pod maďarským útlakom na prvé stránky svetovej tlače, čím Európa musela vziať na vedomie jestvovanie slovenského národa a priznať mu postupne všetky práva, prirodzene dané ostatným jej národom.

Preto mne už v mladosti, spolu s ostatnou slovenskou mládežou, znela strhujúca pieseň "Príde Hlinka z Ružomberku, donesie nám slobodienku" ako hymna revolučného Slovenska pod vedením Andreja Hlinku. S ním som aj rečnieval na politických a cirkevných slávnostiach na Slovensku.

5. V období autonómie ste sa zúčastnili za slovenskú stranu na rokovaní o usporiadaní južných a severných hraníc Slovenska. O čo sa opierala slovenská strana pri týchto rokovaníach?

Udalosti, spojené s hraničnými zmenami s Maďarskom a Poľskom v neprospech Slovenska - a to v takých rozmeroch, že sme vtedy stratili na juhu 10 430 km² s 859 880 obyvateľmi, na severe 107 km² s viac ako 3 000 obyvateľmi - mňa sa hlboko dotkli, lebo som bol v oboch prípadoch ich priamym účastníkom.

Dňa 2. novembra 1938 prežil som v napätí celý deň so slovenskou delegáciou, vedenou Dr. Jozefom Tisom a Dr. Ferdinandom Durčanským, vo viedenskom Grandhoteli, kde sme boli ubytovaní a v záuku Belvedere princa Eugena Savojského, kde rozhodovali. Keď som došiel ráno toho dňa spolu so Saňom Machom a K. Murgašom do haly hotela, stretli sme sa s Franzom Karmasinom, predstaviteľom hitlerovcov na Slovensku. Na otázku, ako sa jemu rysuje situácia Slovenska na započatej Konferencii, zloženej z Hitlerovho ministra von Ribbentropa a z Mussoliniho zata grofa Geleaza Ciana, pohodil rukou a neradostne povedal: "Počul som už aj lepšie zprávy, ako tie teraz tu". Bol to zlý znak pre nás, ktorí sme šli do Viedne, ako tu u Slovákov býva, s ilúziami. Z oficiálneho obeda s obidvoma rozhodujúcimi ministrami vrátil sa medzi nás Dr. Tiso v nedobrej predtuhe. Zakladal si na prísľube, danom mu predtým počas jeho návštevy v Berlíne, že udržíme Košice. Ovzdušie vo Viedni ukázalo opak. Tisove až zúfale naliehanie na Ribbentropa počas obeda sa skončilo ľadovou odpoveďou: "Nežiadajte od Ríše, aby sa pre vaše Košice rozpadla Os Rím-Berlín!"

Keď odpoľudnia prišiel pre našich delegátov do hotela minister zahraničia ČSR Dr. K. Chvalkovský podpísať v Belvedere protokol o nových hraniciach, bol to prof. dr. Vojtech Tuka, ktorý sa postavil proti pripojeniu slovenských podpisov na tak osudný, pre nás nepriaznivý výsledok. Keď sa ho Chvalkovský pýtal, čím to zdôvodňuje, odpovedal: "Ak to podpíšeme, uznávame tým oprávnenosť a platnosť nám nepriaznivých hraníc. A to urobiť nesmieme!"

Z Belvedere po podpise vrátil sa dr. Tiso zlomený a zúfalý. Chcel ešte z Viedne podať svoju demisiu na úrad predsedu autonómnej vlády Slovenska. Celou cestou z Viedne do Bratislavy sme ho od toho odhovárali a prosili ostať. Nezabudnem na pravdivý, Chvalkovského plačlivo-zlostným hlasom povedaný výrok toho, ktorý prebral dedičstvo neblahej zahraničnej politiky po dr. E. Benešovi. Pri našej smutnej, až zúfalej rozlúčke vo Viedni povedal:

"Vidíte, my teraz musíme žať a zbierať plody tej politiky, ktorú vytvorila naša zahraničná politika za dvadsať uplynulých rokov!"

Ešte trpkéjšie chvíle som prežíval v práci s Delimitačnou komisiou poľsko-slovenskou, v ktorej s dr. Františkom Krušovským som bol podpredsedom. Našmu rokovaniu predchádzala návšteva Karola Sidoru vo Varšave u ministra J. Becka 21. októbra 1938, keď prišla správa, že aj Poľsko si nárokuje na územie od nás. Sidor povedal poľským predstaviteľom, ako to zaznamenal Beckov zástupca grof Szembek vo svojich Pamätiach "avec un ton pleurissant": "Prečo aj vy, naši bratia, trháte z nášho slabého slovenského tela?"

Minister Beck mu dal charakteristické zdôvodnenie: "Keby ste sa boli v Žiline vyhlásili za samostatný štát, od takého by sme nežiadali tieto 'popravki' ", robené tak z čisto strategických dôvodov. Žiadame ich od "Czechosłowacji".

Naša takmer dvojtýždňová práca vyznačenia hraníc v teréne-na Kysuciach, kde išlo o časti chotára obce Makov, o dediny pri trati Čadca-Zwardon, a to Skalité, Svrčinovec a Čierne, na Orave o obce Suchá hora a Hladovka, na Spiši o Javorinu a novú hraničnú čiaru na severe tatranských štítov, ako aj o známe Pieniny- bola ešte ďaleko vzrušujúcejšia, ako tá vo Viedni. Ku ťažkým incidentom došlo na Kysuciach, Orave i v Ždiari. Tam dokonca pred našimi očami vyhasom prvý život druhej svetovej vojny, keď poľský vojak proti podmienkam, vytýčeným pre čiaru, za ktorú nesmel vstúpiť z obidvoch strán ozbrojený vojak, túto podmienku porušil a zaplatil to životom. Varšava mu potom vystrojila národný pohreb ako hrdinovi. Ťažko sa nám podarilo zachrániť Ždiar.

Ak teda na konci mám odpovedať na Vašu otázku, o čo sme sa opierali pri hraničných rokovaniach, odpoveď môže byť len čo súvisu s biblickým zápasom Dávida s Goliášom: Iba o Pána Boha a vieru v konečné víťazstvo spravodlivosti. A v tom sa naša viera splnila. Božia Spravodlivosť povedala na konci svoje. Mne sa vtedy podarilo zachrániť v Javorine tamojši poľovnícky zámok pred podpálením. Situácia obrany hraníc bola vtedy katastrofálna. Doslovne každý si bral z územia štátu, čo chcel. V takej bezmocnej opustenosti sa štát nachádzal.

6. 14. marca 1939 ste hlasovali v Slovenskom sneme za vyhlásenie Slovenského štátu. Oficiálna čl. historiografia nazýva tento akt rozbitím republiky. Ako sa Vy pozeráte na tento problém?

Všetky udalosti a archívne dokumenty z týchto dní sa nachádzajú v archívoch Berlína, Budapešti a Varšavy. Historické práce odborníkov však jednoznačne hovoria o tom, že bez vyhlásenia slovenskej štátnej samostatnosti 14. marca 1939 bolo by sa Slovensko stalo rozdelenou korisťou medzi Tretou Ríšou, Maďarskom a Poľskom spoločom, akým im poskytovali dôsledky Mníchova, ako sa stala Podkarpatská Rus toho istého dňa.

V pohnutých marcových udalostiach roku 1939 zohral som po Karolovi Sidorovi, ako predsedovi autonómnej vlády a hlavnom veliteľovi Hlinkovej gardy, hneď druhú úlohu po svojom návrate

z diplomatickej misie vo Varšave 10. marca tým, že mňa menoval politickým náčelníkom štábu Hlinkovej gardy. V tejto funkcii vtedy, keď prestala pôsobnosť armády a polície, Garda bola jediným mocenským nástrojom na udržanie poriadku a chránenia životov. Rozhlasové prejavy, vysielané Sidorom a mnou v tých osudných dňoch udržať poriadok, nedat možnosť dvom Hitlerovým divíziám z Petržalky vkročiť na územie Slovenska pod zámienkou ochrany životov nemeckých spoluobčanov, mali plný úspech. Prekazili sme vstup Nemcom na slovenskú zem.

Osobne zabránil som krvavej zrážke gardistov s vojenskou jednotkou českej tankovej skupiny v Bratislave. Gardisti prišli až z okolia Trnavy na výzvu viedenského rozhlasu vyhnúť Čechov z Bratislavy. Zastal som medzi ťažkými guľometmi, namierenými proti vykrikujúcim, chystajúcim sa preniknúť do Bratislavy, na železničnej trati ponad cestu, vedúcu od Rače do Bratislavy pri Dynamitke. Presvedčil som demonštrantov - i so Sidorovým rozkazom - že jedine poriadok a poslušnosť voči jeho vláde zachráni slovenskú vec, ohrozenú nešťastným vojenským zákrokom generála Eliáša proti Slovensku 9. marca 1939. Keď som vydal rozkaz obrátiť sa späť smerom do Rače, aby každý šiel domov, celý hrozivý zástup mňa poslúchol a odišiel.

Generál Vojta, ktorý stál neďaleko, so slzami v očiach mi ďakoval za úspešný zákrok a znemožnenie krviprelievania vo veľkom. Zalamoval rukami nad nešťastným krokom Prahy odstrániť autonómnu slovenskú vládu a Slovensko vojensky obsadiť.

Dosiahli sme i to, že Berlín sa musel odkloniť od násillia a prikloniť k jednaniu. Karol Sidor prvý v Európe povedal Hitlerovi "nie!" 11. marca a dr. Tiso v Berlíne 13. marca s takisto odolal nátlaku z Berlína vyhlásiť rádiom slovenskú samostatnosť. Týmto sa zaistilo ústavné riešenie slovenskej otázky. Prezident dr. Hácha zvolal zasadnutie Snemu do Bratislavy. Tento vo svojej ústavnej právomoci vyhlásil štátnu samostatnosť. Uznali nás všetky dôležité štáty, aj Sovietsky zväz.

Tvrdenie "oficiálnej" čsl. historiografie o rozbití republiky je len nezodpovedné špinenie historickej skutočnosti. Vo svojich záchranných dôsledkoch bolo doteraz najpožehnanejším aktom našich národných dejín!

Pokiaľ ide o známych "historikov" typu Viliama Plevzu a spol., poukazujem na otvorené tvrdenie bývalého generála dr. A. Rašlu - toho, ktorý v procese s dr. Tisom bol jeho žalobcom a navrhovateľom prevedeného trestu smrti - ktorý hovorí: "Vyhlásenie slovenskej samostatnosti 14. marca 1939 nebolo rozbitím republiky, lebo táto už mocensky, životne nejestvovala od 29. septembra 1938.. Po Mnichove si z nej bral každý sused, čo si zažiadala. Vinníkmi jej zániku sú jej tvorcovia a ručiteľia: Francúzsko, Veľká Británia, ba aj ZSSR. Ale tiež predovšetkým jej zahraničná politika, ktorá do poslednej chvíle nehládala, neurobila čo len pokus o inú cestu, o záchranu".

Keďže som hlasoval 14. marca 1939 v Sneme za vznik našej štátnej samostatnosti, vyhnuť som sa tomu, aby ešte aj moji potomci sa hanbili za politiku samovraždy, ktorý by urobil ich nehoďný predok. Vyhlásiť štát bola jediná možnosť!

7. Tragickou stránkou dejín Slovenského štátu bolo vystaňovanie Židov. Aké boli Vaše politické a praktické postoje v tejto otázke?

Slovenský štát zatažujú dve skutočnosti - riešenie židovskej otázky a účasť slovenskej armády vo vojne proti Sovietskeému zväzu po boku Hitlerovej armády. Iste, do povinnosti nášho štátu patrilo zachrániť Židov ako občanov Slovenského štátu, ale bez vzrušenia a pocitu odplaty treba povedať, že Židia, bývajúci vtedy na území Slovenska, boli medzi jeho obyvateľmi cudzím elementom po tej stránke, že sa s nami nezúčastnili zápasu o existenciu, prebiehajúcu v ich prítomnosti. Ku slovenskej národnosti sa nehlásili, sami medzi sebou po slovensky nehovorili. Podporovali maďarizáciu.

Ale i napriek tomu považovali sme ich za ľudí, ku ktorým nás viaže kresťanský zákon lásky k blížnemu. Preto už od zavedenia autonómie sme sa usilovali riešiť ich otázku, ktorá v našom položení bola len čiastkou celosvetovej otázky. Až do marca 1942 uvažovali sme o riešení so židovskými zástupcami. Bolo im navrhnuté so štátnou pomocou postupne sa vystaňovať. Oni sami už vtedy sa usilovali dostať do Palestíny. Tak koncom roku 1940 odišla veľká skupina najmä mladých Židov osobitnou loďou z Bratislavy po Dunaji. Dostali sa až k brehom Palestíny, ale Angličania nedovolili im vylodiť sa v Haife. Podobne ani žiaden iný prístav ich neprijal. Dostali sa do Brindisi v Taliansku. Tam sa ich ujal ako slovenských občanov vyslanec Karol Sidor pomocou Vatikánu. Dokonca vtedy Židia utekali z Maďarska na Slovensko za záchranou.

Až roku 1942, na nátlak nemeckej vlády, bola podpísaná dohoda o presídlení Židov do Generálneho Gubernátu na obrábanie pôdy v okolí Minských močiarov. Zpráva skôr, ako sa o tom mohlo viedť na Slovensku, dostala sa do Vatikánu. Pápež Pius XII. pozval si vyslanca Karola Sidora a žiadal, aby sa osobne v Bratislave postavil proti takému riešeniu. Sidor zákrok urobil, ale vláda na čele s dr. Vojtechom Tukom bola za ich vysídlenie ako jediná historickú príležitosť zbaviť sa Židov legálne. A tak pred Veľkou nocou 1942 šiel prvý transport do Poľska.

Až po začiatku vysídľovania Židov zo Slovenska v máji roku 1942 prijal Snem osobitný zákon, ktorý riešil židovskú otázku. A to tak, že umožnil prezidentovi štátu dávať výnimky zpod pojmu Žid tým, ak dotyčný prijal krst alebo v štátno-hospodárskom živote bol nepodstatateľný. Okrem toho sa zriadili tábory v Seredi, Novákoch a Sklennom, v ktorých mali Židia náboženskú a hospodársko-výrobnú samosprávu a pre školopovinné deti židovské školy.

Tak sa na Slovensku zachovalo až do bystrických udalostí približne 42 000 Židov.

Už za krátky čas po vyvezení - v lete roku 1942 - podarilo sa dvom Židom ujsť z vyhladzovacieho tábora v Poľsku. Dostali sa do Spišskej Starej Vsi na faru k dekanovi A. Podolskému. Odtiaľ sme ich poslali ku spišskému biskupovi Jánovi Vojtaššákovi, ktorý rázne zakročil poukazom vláde, že Židov od nás neosídľujú, ale vyvražďujú. Preto už v auguste 1942 dr. Tiso rázne zakročil: viacej neodíšiel žiaden Žid! Zachránili sa tu zvlášť v posledných dvoch rokoch vojny, keď všade inde v Európe, ovládanej Hitlerom, ich zahynulo najviac. Zo zbytku takmer 46 000 Židov bolo potom v uvedených táborech cez 8 tisíc obyvateľov /židovských táborech/. Príkladne sme sa o nich starali. Tak keď sa rozširovalo, že veliteľ tábora v Seredi Imrich Vašina vraj zneužíva svoje postavenie, vyslal mňa Snem záležitosť vyšetriť. Urobil som vyšetrenie tak dôkladne, že najskôr som samého Vašinu postavil pod stráž.

V júli roku 1943 ma vytiahli z nočného rýchlika v Ružomberku s príkazom ihneď sa vrátiť do Trenčianskych Teplíc ku dr. V. Šrobárovi, kde ma čakali z Bratislavy prof. dr. Imro Karvaš, Dr. A. Hrnčiar a Ing. J. Klinovský. Prikázali mi ihneď sa obrátiť na biskupov a svojím vplyvom dosiahnuť u nich okamžitý zákrok proti vyvezeniu z troch židovských táborov tajne 5 000 Židov tak, aby nikto z nezasvätených sa o tom pred vyvezením nedozvedel. Ešte v ten deň som urgibil zákrok cez dr. Kmetku a dr. Škrábika. Akcia bola znemožnená. Sú tam písomné dôkazy!

Vo svojom dome vo Frankovej zachránil som spolu s manželkou štvorčlennú židovskú rodinu vo chvíli, keď mi už nemecká vojenská hliadka začala 8. novembra 1944 robiť domovú prehliadku kvôli pobytu sovietskych partizánov u mňa.

8. Vie sa, že ste boli v styku s generálom Malárom pri príprave protinemeckého vystúpenia slovenskej armády. Kedy a ako také prípravy prebiehali?

Prebiehali od decembra 1939, teda už po porážke Poľska, keď sa ukázalo, že touto porážkou sa vojna neskončila, naopak, len vtedy skutočne začala. V osobe Karola Sidora, ktorý takú možnosť politicky pripravoval, mali sme na mieste najspolahlivejších zprávk - vo Vatikáne - činiteľa, ktorý podľa overených skutočností usmerňoval prípravy. V Močre u riaditeľa Roľníckej vzájomnej pokladnice Pavla Šulu bola 21. decembra 1939 po celú noc porada za účasti predstaviteľov ľudákov, agrárnikov a sociálnych demokratov a K. Sidora, Ursínyho, Lichnera a P. Zaťku. Zásadne bola prijatá dohoda odtrhnúť sa od Nemcov za presne stanovených, vojensky uvážených predpokladov, ale s vylúčením nezodpovedných zásahov. Už vtedy prišla do úvahy vodcovská osobnosť Gusta Malára, požívajúca v armáde vážnosť.

Neskôr bol do prípravy pojatý aj generál Ferdinand Čatloš. Podľa plánov robili sa tajné vojenské sklady. Politickým cieľom bolo dosiahnuť utvorenie trojfederácie Poľska, Slovenska a Čiech.

Rozhodnutie vystúpiť v dohode s Červenou armádou padlo až po Teheráne koncom roka 1943, keď bola znarená možnosť otvorenia tretieho, balkánskeho frontu. Keď ČA zaujme na severe Krakov, na juhu Budapešť a bude tak možnosť slovenskej armáde dôjsť do styku s ňou, pripojí sa. V tajnom dohovore s predsedom Snemu dr. M. Sokolom a tak-aj so súhlasom dr. J. Tisu bola preto zriadená Východoslovenská armáda z dvoch dobre vyzbrojených divízií pod velením generála Malára. On spolu s Čatlošom poslali 4. augusta 1944 z letiska Mokrač vojenské lietadlá, pilotované mjr. Mikulášom Lysicým, s vypracovaným plánom pre velenie ČA na pripojenie sa slovenskej armády k nej v stanovenom čase a podmienkach. Ale nezodpovedná, v následkoch až zločinecká akcia so zastavením berlínskeho rýchlika v Turč. Svätom Martine, vylákaním z neho nemeckej vojenskej misie a jej vyvraždenia v kasárňach pod Stránami všetko prekazila a vyvolala nepripravenú a nezodpovedne vedenú akciu v Banskej Bystrici 29. augusta 1944. Preto nemá právo nazývať sa národnou akciou. Spôsobila rozvrat a neslýchané materiálne i mravné škody!

9. Boli ste osobným priateľom Karola Sidora. Ako by ste charakterizovali jeho ľudský a politický profil?

Karol Sidor bol mi viac ako len priateľom. Bol mojim politickým a publicistickým učiteľom. Najmä moje časté návštevy a pobyt u neho vo Vatikáne boli mi vysokou školou pre tie situácie, ktoré vyžadovali nielen schopnosť, ale najvyššiu zodpovednosť a obetavosť.

Jeho ľudský profil sa blížil v mojich očiach k ideálu katolíckeho politika, ktorého príkladný život, najskôr po náboženskej a rodinnej stránke, musí byť tak príťažlivý, že žiari viacej ako i najlepší program ním hlásaný. Takto sa on formuloval už pred skončením I. svetovej vojny. Vtedy uverejňoval v Národných novinách články pod pseudonymom "Študent od Váhu". Až do účivu priviedol vtedajšie národné veličiny článkom "Obnovme dcibu Štúrova". Ešte pred Vianocami roku 1918 odišiel s tromi študentami na východ do Saria na maďarským vojskom obsadené územie prebúdzat ľudí zápalom pre CSR.

Keď spozoroval neprijateľné pokrokárske pôsobenie českých profesorov na slovenských stredných školách, začal vydávať už vo februári roku 1919 časopis "Vetra" pre študujúcu mládež. Založil organizáciu Ústredie slovenského katolíckeho študentstva - ÚSKŠ - ktorá sa stala skutočným formovateľom mládež slovenskej inteligencie, aká sa potom tak pozitívne osvedčila vo vedení samostatného Slovenského štátu. Tak vzniklo heslo mladého Slovenska:

KAROL SIDOR NÁROD ZDVIHOĽ !

Zdôrazňoval mi pre politika tak potrebnú mravnú vlastnosť dodržiavať príkaz - nesiahnuť na cudziu ženu a cudzie peniaze! Jeho prínos do slovenskej politiky je nesmierne hodnotný. Treba čo najskôr vydať všetky ním napísané vzácne politické diela, ktoré sú doteraz v rukopise!

10. Aká bola Vaša účasť na uzavretí Aprílovej dohody v roku 1946?
Aký význam mala v povojnovom vývoji Slovenska?

Žalostný priebeh banskobystričského povstania, jeho bezhlavá likvidácia, ponechanie na nemeckú milosť a nemilosť všetkých jej vojenských účastníkov, rozutekanie sa politického i vojenského vedenia v čase ešte vzdialených nemeckých vojenských jednotiek ukázalo ako Moskve tak aj tam usídlenému komunistickému vedeniu na čele s Kl. Gottwaldom, že sa na Slovensku nedá úspešne previesť žiadna akcia bez katolíkov a ľudákov. To otvorene vytýkal aj G. Husákovi, keď mu ho NKVD v posledných dňoch januára 1945 priviedla zo žemberovského úkrytu.

Bol som narukovaný v Košiciach, keď sa Husák vrátil z Moskvy s príkazom odčiniť svoj bystrický neúspech. Potom jednal i so mnou o založení tretej strany pre katolíkov a bývalých ľudákov s programom, vyhovujúcim povojnovým časom.

Po návrate do Bratislavy a mojom prepustení z väzenia umožnil mi dr. Husák obnoviť Katolícke noviny a obstarat' všetko ľudské a dokumentárne potrebné k založeniu strany pre voľby, vypísané na 26. máj 1945. V najužšej spolupráci s biskupmi sme všetko splnili. Ale vtedy Národný front, pod Gottwaldovým vedením, zasadil nám ranu nútením prijať za vedúceho strany dr. Vavra Šrobára. V demokratickej strane, ktorá sa bála svojho zániku stratou nás, mali sme v jej vedení ľudí, akými boli Ján Ursíny či Ján Lichner, s ktorými nás viazala dôvera. Sľúbili ochotu takých vnútorných opatrení, ktorými sa vlastne strana dostane do našich rúk. Najdôležitejšie vtedy bolo prevziať záruku za záchranu života dr. Tisovi. S tým súhlasili biskupi, zvlášť dr. Kmetko. Kanónikovi Cvinčekovi dal príkaz za katolíkov podpísať Dohodu, ktorej text bol nám vo pred uzrozmenný a schválený.

Po jej prijatí a ohlásení stúlo slovenské povedomie do nadšenia. Veď bola pozitívnym dôsledkom slovenskej štátnosti, ktorý sa potom prejavil vo volebnom výsledku. V ňom sa národ ukázal aj ostatnému

svetu vo svojej vysokej politickej vyspelosti. A žiaden do demokratickej strany /DS/ prišlý katolícky predstaviteľ - či dr. J. Kempný, dr. E. Böhm, dr. Kružliak - nevystupoval za svoju osobu, ale v službe Cirkvi a národa s ich plnou dôverou.

Volby splnili na katolíckej strane Dohodu do dôsledkov. Katolíci aktívnou účasťou a podporou tejto Dohody získali dve tretiny zástupcov v parlamente a v Slovenskej národnej rade. Dovtedajší jej evanjelickí činitelia sa udržali i naďalej v politike. Bohužiaľ, ukázali sa ale neschopnými partnermi viesť politiku strany na úrovni s komunistami. To ale neznižuje postup katolíkov v Dohode.

11. Ako ste prežili 50-te a 60. roky?

Ako "príslušník vládnucej robotníckej triedy", akého som potom predstavoval oblečený v montérkach od januára 1952 až do odchodu do dôchodku roku 1978. Po Moskvou nariadenom a Gottwaldom prevádzanom likvidovaní "buržoáznych nacionalistov", s ktorými som prežíval strašlivé spôsoby vyšetrovacej väzby, ktorá chcela zo mňa urobiť korunného svedka pri rozbíjaní republiky a likvidovaní socializmu, stal som sa montérom vo dnoinštalačných prác v Kovoslužbe. Bolo to v dobe, ktorá stavala každého do takej práce, ktorej sa neučil, v snahe urobiť z neho chudáka, takto odkázaného na denný kúsok tvrdého chleba. V montérskej skupine chodil som po celom Slovensku, zvlášť po obciach kde zakladali JRD, prevádzali kolektivizáciu, pri ktorej horeli stohy, maštale a padali ľudské životy, zvlášť na východnom Slovensku. Pri zhrozenom pozorovaní toho všetkého, často som si pripomínal znenie Štefánikovho telegramu, poslaného z Ruska do Prahy roku 1918 :

"Boľševizmus to nie je len filozofická orientácia, ale chorobný prejav a apokalyptický chaos, v ktorom sa hrubo a náhodne prejavujú najnižšie ľudské pudý".

Vo svojom robotníckom putovaní po Slovensku stretával som sa so známymi ľuďmi, ktorých som často v ich zúfalom položení presviedčal, že aj keď je to veľmi ťažká, ale predsa najlepšia škola - do ktorej nás sama Božia Prozreteľnosť postavila, zvlášť knazov - vidieť nové obzory spoločenstva: vidieť ateizmus a bezbožníctvo v ich neľudských tvárach a spoločenskom postavení. Násilné likvidovanie mužských a ženských reholí, neľudské a nedôstojné zachádzanie s nimi, i keď pochádzali z najlepších a najzachovalejších rodín, s vysokým rozumovým a mravným pôsobením, systematické stávanie pred súdy najschopnejších knazov a ich práve na zahynutie vypočítané tresty väzenia, vytvorilo reakciu, v ktorej Cirkev nastúpila nový život; život, ktorý potom v udalostiach roku 1968 ukázal, že komunizmus nikto nechce, že je nanútený a jeho bývalí tvorcovia a predstavitelia utekajú od neho či už samovraždami, či emigráciou.

12. V 70-tych rokoch začína nová etapa zápasu katolíckej cirkvi o svoju slobodu. Ako ste sa dostali do tohoto diania?

Vyplynulo to z mojej zaangažovanosti a činnosti v Katolíckej akcii už od 30-tych rokov. Osobne som poznal väčšinu knazov i laických pracovníkov a oni mňa. Už na svojich montérskych cestách mohol som na tvári miesta informovať o všetkých závažnejších udalostiach v Cirkvi, o zásahoch proti knazom. A o všetkom rozmyšľať v 60-tych a 70-tych rokoch pri obsluhu betonárky, kedy z mojich rúk vychádzal všetok betón pri výstavbe bratislavských komunikácií. Po smrti dr. Kmetku zostala Cirkev na Slovensku takmer bez zodpovedného vedenia. Pokusom biskupa dr. Lazíka dorozumieť sa

s ateistickou vládou, začal sa premysleným využívaním tejto snahy vytvárať prúd pojať do svojho usmernovania čo najviac duchovných predstaviteľov Cirkvi a zaistiť ich postavenie a vplyv tak, aby sa stali nástrojom snáh nie dorozumenia, ale likvidovania Cirkvi. Tento smer vyústil cez Mierové hnutie katolíckeho duchovenstva /MHKD/ až do terakšieho Cirkvou zakázaného Pacem in terris /Pit/.

Jeho fedrovateľ v Zbore ordinárov, biskup Jozef Feranec, je takto v smutnom postavení činiteľa, ktorý od čias reformácie nikto ešte nepredstavoval. Ale tým, že po roku 1968 predseda len prestali terakstické súdy a likvidácie, mladí ľudia, knazi a laici, dostali odvahu obnoviť činnosť v k r ú ž k o c h podľa systému, ktorý už predtým prinášal ovocie vytváraním živej Cirkvi aktivitou mimo kostola.

13. Ako ste sa osobne spoznali s terajším prezidentom ČSSR a generálnym tajomníkom ÚV KSČ dr. Gustávom Husákom?

Už počas jeho pôsobenia ako vysokoškoláka v Lavičiarkej činnosti, keď som sám ako vysokoškolák bol členom výboru ÚSKS. Vtedy predstavoval Lavičiara svojho druhu nie natoľko ideologicky, ako odporom proti všetkému, čo predstavovalo ľudáctvo. A hlavne knazi v nom, počínajúc Andrejom Hlinkom, dr. Filkornom, biskupmi, hoci istý čas, ako obyvateľ Svoradova, požíval ovocie ich práce.

Osobne sme sa poznali počas Slovenského štátu. Vtedy sa nijako nevidel byť protiknazským zúrivcom. Mal výhodné postavenie najskôr v advokátstve, potom ako tajomník špeditárskej firmy. Jeho manželka Magda ako právnička bola zamestnaná v Moravskej banke, ktorej som bol ja na Slovensku jedným z troch reprezentantov. Robil som všetko, aby sa Husákovci necítili menejprávnymi, najmä po finančnej stránke. Stali sme sa takto ako Slováci vzájomne blízkymi, čo malo potom priaznivý vplyv na našu spoluprácu od Košíc po Aprílovú dohodu. V tých časoch z jeho chovania som vycítil, ako si je sám v sebe vedomý dosahu svojho bystrického neúspechu. Ale práve preto sa usiluje fiškálskymi finesami dokazovať povstaleckú veľkosť a dokonalosť jeho vedenia. Z toho má vyplývať osudná vina ľudáctva, že ho nepodporovalo. Úsek našej spolupráce bol potom v akcii jeho osobného politického i fyzického likvidovania dôvod, ako som už hovoril, zatiahnuť aj mňa ako spoluvinníka, dokonca v úlohe korrupčného svedka, ktorý mal Husáka učiť, ako sa rozbieha a likviduje štát, keď som to už "raz urobil". Ale natoľko mňa zlomiť sa nepodarilo.

V tejto súvislosti považujem za vhodné uviesť jednu spomienku z "vhodenia nás obidvoch do jedného vreca" :

Bolo to kedysi začiatkom 60-tych rokov, keď sme sa obidvaja opäť po rokoch stretli, a to už ako spomínaní "príslušníci vládnucej robotníckej triedy". On po 9-tich rokoch z doživotného väzenia prepustený pracoval v sklade podniku "Ľahké stavebné hmoty" na Trnávke v Bratislave, ja ako železobetónár v Dopravstave. Služobná povinnosť mňa zavelila do Husákovkej pracovnej miestnosti. Stretnutie bolo srdečné, až pohnuté. V rozhovore o otrasných zážitkoch z vyšetrovacej väzby "buržoázných nacionalistov" položil som mu otázku, ako on zbierať sily vydržať hrozivú fyzickú a psychickú záťaž vypočítaných metód nad sily vyšetrovaného, zvlášť vtedy, keď sa nevie posilňovať modlitbou. Prípadom som, že denne, keď to bolo časovo možné, odbavoval som pobožnosť Krížovej cesty od skoro rána do odpolednia, čo mi priam zázračne dodávalo silu.

Aj dr. Husák mi prisvedčil, že on sa síce nemodlil tak intenzívne ako ja, ale tiež sa modlil. Tiež sa mi priznal, že aj keď vyšetrovanie u neho sa pretiahlo na roky, nepovažoval ho za také ťažké ako staj, do ktorého sa dostal po vynesení rozsudku v apríli 1954. Ako vážna dali ho medzi tých, ktorí boli odsúdení za jeho mocenskej éry. A títo mu to vraj potom náležite odplatili. Ale on in to teraz nevyčítá hnevom, lebo ich porozumel.

Takýto záver Husákovho úsudku mňa milo prekvapil, le vnútorne zobrial.

Pripomeniem ešte, že Husákovi som doslovne zachránil život, keď som ho v lete roku 1943 na prosbu jeho manželky osobným zákrokom u ministra A. Macha dostal z väzenia zpomedi zatknutých komunistických funkcionárov, akými boli Osoha, Lečko, Černočský. Všetci potom zahynuli 19. februára 1945 pri Melku v Rakúsku počas leteckého útoku. Prepustenie dr. Husáka na slobodu som nepovažoval za službu komunizmu, ale za ľudský čin, pomoc rodine. Na Slovensku sme sa nemuseli komunizmu báť. V takom kresťanskom národe komunizmus nemal miesto. O to viac nie, že národ tvoril jednoliaty celok, v ktorom nebolo navzájom vykorisťovateľov. Rozdiel bol naozaj len v tej "jednej či dvoch kozách". Do národa sa mohol dostať len nanútením zvonka.

14. Ako sa pozeráte na pozadí svojej polstoročnej účasti v slovenskej politike na ďalšie perspektívy Slovenska?

Len s najvyššími nádejami v takmer neuveriteľné sebarealizovanie slovenského národa na vysokej úrovni medzi mravne, kultúrne, politicky a hospodársky najvyspelejšími národmi Európy. Za svojej viac ako polstoročnej verejnej činnosti - a to vždy v spolupráci s hodnotnými ľuďmi duchovných i svetských povolaní - utvrdzoval som v zložitých situáciách poznanie, ako sa z každej takejto situácie práve náš národ dostáva nielen záchranne, existenčne, ale s bohatstvom zaravého poučenia. Do búrlivých udalostí, ktoré zasiahli celý svet už I. svetovou vojnou, my Slováci sme sa dostali na úrovni politického myslenia a stupňa, na ktorom naši susedia boli pred sto rokmi. Za uplynulé desaťročia, v zápasoch s nimi a nám nanútených, stojíme dnes takmer najlepšie tu na tomto malom kúsku zeme v srdci Európy. Každý musí priznať, že v najťažších skúškach II. svetovej vojny, odkázaní sami na seba, vo vlastnom štáte, urobili sme skúšku dospelosti a schopnosti na výbornú s hviezdikou, ako mi to tvrdili dva osobní tajomníci prezidenta Beneša, ktorí na ceste z Košíc do Bratislavy nechceli veriť, že je to to isté Slovensko, ktoré opúšťali roku 1938. Nové cesty, oľtobené polia, poriadok v obciach so zdvorilými a pracovitými ľuďmi!

A kto sa dnes pohybuje po neslýchanej nivelizácii života v každej jeho verejnej i súkromnej zložke, poznáva túžbu všetkých dostať sa z tejto duchovno-životnej prázdnoty, ktorá každého tlačí, aj tých, ktorým by bolo možné závidieť ich postavenie, moc a hmotné zaistenie. Akoby každý volal a hľadal pomoc a výchovisko výkrikom zo sv. Augustína: "Sibi creavisti nos, Domine. Et inquietum est cor nostrum! - Pre seba si nás stvoril, Pane. A nespokojné je srdce, kým nespočinie pri Tebe!"

Materializmus vo svojej bezduchosti zostal národu cudzím, neprijateľným. Poznanie toho sa den zo dna upevňuje a ľudí zbližuje - biblicky povedané - ako v čase búrky kurčatá pod krídla sliepky. Čo to len vyvoláva v našich dňoch okrídlené Gorbačovova "Glasnosť"! Celé víchrice, tajfúny hádok, návrhov, úvah, ale žiadcn výsledok, naopak, zúfale poznanie, že sa už nevieme dohodnúť ani v najjednoduchšej dimenzii. Jasný spoločný menovateľ "Glasnosti" je len v spoločnom presvedčení: Nechcem to, čo je teraz!

V takomto ovzduší každá moja nedelná účasť v ktoromkoľvek bratislavskom kostole pôsobí takmer neuveriteľne, keď talmer bez konca kráča zástup mladých v zbožnom, poníženom stave k oltáru. Kňaz, či aj starší ministrant s kňazom, aby sa ušetril čas, podávajú Najsvätejšieho. Toho, ktorý je pramenom živej viery.

A keď vo veľkonočnom čase v kostoloch pri omšiach pre mládež džezové súbory spustia búrlivú pieseň, doprevádzanú gitarami a bicími nástrojmi "Ježiš žije, Ježiš žije! Všetci ľudia nech to vedia, Ježiš žije!", preplnené kostoly spievajú nadšením, ktoré robí dojem, že sa dostávame až do stavu vytrženia! Táto jednota v kostoloch je pravým opakom toho, o čo sa usiluje ateizmus vo verejnom živote, kde z verejných úst, z tlače, z obrazoviek neodznieva nič ľudsky teplého, zblížujúceho, iba vyhrážky nenávisti aj k tomu ľudsky a národne najbližšiemu. Príkaz lásky sa nahrádza príkazom nenávisti a odplaty triednemu nepriateľovi. Ale kto je ním? Ten, z koho ide strach. Len my vidíme, že v súčasnosti je strach súdruha zo súdruha, lebo ide o zápas, o miesta a hierarchiu v strane.

Iste, vytvára sa aj všeobecne nezdravé ovzdušie s toľkými obeťami medzi mladými a v rodinách. Preto Boží poriadok je tak zúfalo hľadaný!

- o -

Z prejavu Dr. Tisu v pražskom parlamente 1. decembra 1936 .

... Územie kniežata Pribinu, država blatenského mocnára Kocela a ríša Svätoplukova naznačujú, že slovenský národ držbou hraníc Slovenskej krajiny nielenže nič cudzieho v držbe nemá, ale ani zďaleka sa ešte nepriblížil k tomu, aby sa mohlo povedať, že mierové zmluvy reaktivovali historický fakt niekdajšieho slovenského vladárstva, preto na najnovšie domáce i zahraničné prejavy odpovedáme, že sa hraníc Slovenskej krajiny nevzdáme za nijakú cenu.

Toto vyrovnanie so slovenským nacionalizmom je tým súrnejšie, lebo význam Slovenska a záujem o Slovensko vo svete rastie s otázkou komunizmu, takže nič nie je v tom zveličeného, keď konštatujeme, že slovenský problém stáva sa v tejto relácii problémom svetovým. Ku komunizmu mali sme svoje odmietavé stanovisko i vtedy, keď sa komunizmus zaobaloval do rúcha dobroprajníka nášho autonomistického programu... Komunizmus hlásal pre každý národ samourčovací právo a pre nás Slovákov toto samourčovacie právo zdôvodňoval až po odtrhnutie sa od republiky. Tento program sme zatracovali, lebo sme ani vtedy nemohli nezatracovať jeho materialistický a teroristický systém.

Nakoľko však komunizmus zhodil zo seba túto svoju náličnicu voči Slovákom a stal si do radov dnešného centralistického tábora proti autonomii Slovenska, ostáva pre nás i z národného hľadiska povinnosť postaviť sa proti komunizmu i ako Slovákom, a preto slávnostne a čo najrozhodnejšie vyhlasujeme, že slovenský národ nikdy neprípustí, aby sa jeho krajina stala výpadným mostom ázijského barbarstva proti kresťanstvu a západnej civilizácii a urobí všetko, aby potrebnými mravno-náboženskými a sociálno-politickými prostriedkami imunizoval ducha národa slovenského proti infekcii medzinárodného satanizmu. Kultúrny svet nech vie o tom, že na Slovensku žije národ slovenský, vedomý svojej povinnosti postaviť sa proti jedu medzinárodných travičov, ktorým nehodí za korisť svoj národný svojráz a svoju kresťanskú civilizáciu. A ak majú zodpovední činitelia tohto štátu väčšiu povinnosť, nemôže byť ona dôraznejšia ako tá, aby sa brannosť štátu nepodlomila pripúšťaním infekcie komunizmu... Slovenský národ nespolieha na internacionálnu Moskvu, lebo v tej sa utopí a zmizne jeho národný svojráz.

Pavol Čarnogurský
Szántova 41
Bratislava 841 03

Bratislava, 2. januára 1987.

Vážení!

Dr. Juraj Š u j a n
dôchodca
Sokolíková 19
B r a t i s l a v a .

Milý Juraj,

s pochopiteľným záujmom prečítal som v denníku "Pravda na nedelu" zo dňa 19. decembra 1986 úryvok z Tvojich "Pamätí obžalobcu", nachádzajúcich sa toho času v tlači, ako je to napísané v uvedenom čísle.

Úryvok má nadpis: V cele vojnového zločinca.

Prirodzene, veľa je toho, čím ma tento úryvok prekvapil. Je to v prvom rade skutočnosť, že Tvoje úsilie, trvajúce od ich napísania už plných dvadsať rokov, konečne sa teraz realizuje povolením ich vydania.

Prečo k tomu nedošlo už skôr takto, vieš Ty najlepšie. Ich podanie svojím zameraním, vzhľadom na osobu Dr. Jozefa Tisu, povolaným činiteľom nevyhovovalo, čo Ti oni vecne zdôvodňovali.

Som jeden z tých, ktorý spolu s neb. Šaňon Machom mal možnosť sa s plným znením týchto Pamätí v ich originále, prevzatom priamo z Tvojich rúk, oboznámiť, prečítať a uvažovať. Nejasnosti, tendencie, ktoré nám neboli zrozumiteľné, dostávali Tvojimi osobne podávanými vysvetleniami naše uzrozenie.

Tendencia toho, čo som teraz prečítal v úryvku, až príliš je rozporná s tým, čo bolo v pôvodine umožnené Ti Tebou prečítať.

Táto vtedajšia tendencia Tvojich Pamätí niesla sa v jednoznačnom zameraní, aby prezident Slovenského štátu Dr. Jozef Tiso, keď sa už dostal po svojom privezení z európskej zóny, spravovanej okupačnou americkou armádou, pred súd, bol ponechaný pri živote. Čiže v úlohe žalobcu mal si sa pred dejinami zvečniť ako Tisov záchranca.

Lebo takto Ti už vtedy javila sa osoba súdeného v Tvojom svedomí, ale aj v tom, čo si cítil z postoja verejnej mienky národa, stojaceho pri Tisovej osobe pre jeho veľkú záchrannú štátnickú politiku v najťažšom pre národ čase.

Konečne, aj Tvoja vtedy už chorá matka prejavila až úpenlivou prosbou túžbu zachrániť Dr. Tisovi život, ako si o tom sám hovoril.

Dovolím si pripomenúť Ti jednu udalosť, ktorú som prežil s Tebou pri otázke Tisovho života.

Začiatkom júna 1947 stretol si mňa v blízkosti svojho bytu pri Kamennom námestí, terajší PRIOR. Žiadal si mňa sprostredkovať Tvoje osobné stretnutie a rozhovor s redaktorom Katolíckych novín, arcidiakonom, známym publicistom politických udalostí z čias Prvej republiky, - Jurajom Kozom Matejovom. Ako viem, bol Ti blízkym krajanom od Prievídze.

Sám som Ťa odhovárať od tohto podujatia tým, že počuješ z úst Jur Kozu Matejova niečo, čo Ti bude nepríjemné do konca Tvojho života. Ale i napriek tejto mojej rade si trval na stretnutí s Kozom.

Stretnutie podľa svojich vtedajších záznamov dohodnul som s Kozom na deň 11. júna 1947 o 15 hod. v osamelej miestnosti redakcie Katolíckych novín na Kapitulskej ul. č. 8. S časom a miestom stretnutia si súhlasil s prosbou mojej prítomnosti na nej.

Bolo to necelé dva mesiace po Tisovej poprave. Ineď na začiatku nášho stretnutia položil Ti Jur Kozu Matejov otázku, čo Ťa viedlo ku záujmu na tomto stretnutí?

Ty si vyšiel s vyslovenou pochybnosťou o Tisovom slovenskom pôvode, najmä však s dôrazom na skutočnosť, že taký maďarský aristokrat, akým bol maťriansky biskup gróf Batthány, ktorý si vzal za svojho osobného sekretára dr. Jozefa Tisu, urobil to zrejme len preto, že mal dôkazy o maďarskom pôvode a jeho maďarskom cítení.

Touto a takto formulovanou výpoveďou si svojho krajana a tak vynikajúceho publicistu, akým Jur Kozu v skutočnosti bol, priamo vzrušil. Lebo odpovedal stručne, dôrazne a jasne :

"Čo to hovoríte, že Tiso bol pôvodom a cítením Maďar? Zapamätajte si, že ste zavraždili najväčšieho žijúceho Slováka!"

Aj Teba Kozovo vyjadrenie vzrušilo. Siahol si do vrecka svojho kabáta, aby si zapísal tento Kozov výrok. Vtedy som Ťa ja upozornil, že som Ťa vystríhal od stretnutia.

Zanazilo mňa, že aj v terajšom úryvku Pamätí dôvodíš tým, že sa vtedy vraj Tiso podpisoval menom "Jozsef Tiszó". Nechceš vedieť, že to bolo v časoch maďarskej vlády, keď aj Ty vo všetkých vtedajších školských a verejných listinách bol si uvádzaný a uvádzal si sa skôr, ako znelo Tvoje meno Jirí Šujan - maďarsky ako Šujan György.

Pri práve sa blížiacom 40. výročí dejinnej tragédie z 18. apríla 1947 treba nám pripomenúť obrovské zmeny myslenia a osudov tých, ktorí práve vtedy boli veľkí a cítili sa oprávnení súdiť živých i mŕtvych. Čo sa stalo s Dr. Vl. Clementisom, V. Zingorom, Jozefom Trojanom a s ďalšími? Ako málo chýbalo, že sa táto ich tragédia nezopakovala aj s terajšou Hlavou štátu G. Husákom roku 1954.

V r. 1982 vyšli dva zväzky v štyroch knihách pamätí Prokopa Drtinu pod názvom: "Československo mój osud". V ich druhom zväzku na str. 294 pod názvom: Proč nedostal dr. Tiso milost, napísal tento najbližší spolupracovník dr. E. Beneša, skutočného pôvodcu tragédie z 18. apríla 1947 :

"Na podzim r. 1946 navštívil mě v ministerstvu velvyslanec Velké Británie Philipp NICHOLS. Pro mně bylo překvapením, když svůj hovor stočil na právě začínající proces proti Tisovi v Bratislavě a když mně položil otázku, co uděláme, bude-li Tiso odsouzen k smrti a bude-li žádat o milost. Britská vláda nesla spoluodpovědnost za to, že nám byl spojenci dr. Tiso vydán, a to ji dávalo i jisté oprávnění, aby sledovala pozorně jeho osud i soud. A aby tento zájem také projevila.

Vyslanec šel dál a přímo mě žádal, abych Tisovi doporučil milost, bude-li odsouzen k smrti. Na tom, zda Tiso bude popraven, či zda mu bude zachován život, do velké míry i závisí další vztah mezi Slováky a Čechy. Nichols dospěl k tomuto přesvědčení během svého pobytu a své cesty po Slovensku, kterou vykonal v létě. Mluvil

s mnohými Slováky, politiky, inteligenty i prostými ľidmi a odváži sa z týchto hovorů pevné presvedčenie, že poprava Tisova je sto prohloubit znovu nedůveru a odpor proti Čechům".

Tóľkoto zo závažného svedectva vtedajšieho ministra spravodlivosti Československa dr. Prokopa Drtinu, povesného to Pavla Svätého z Londýnskeho vojnového vysielania. Ale ani on sa neriadil uváženým zákrokom, radou a prosbou vlády Jeho Veličenstva.

Ani nemohol, lebo postoj prezidenta dr. E. Beneša bol vtedy voči osobe Dr. Tisu chorobne nenávisťný, priamo vražedný, vyjadrený jeho kategorickým príkazom, daným Igrovi Daxnerovi v Topolčiankach v septembri 1946 :

" T I S O M U S Í V I S I E Ť ! "

O tomto stretnutí dr. Beneša s dr. I. Daxnerom Ty si napísal osobitnú kapitolu v teraz sa v tlači nachádzajúcich "Pamätiach". Veľmi som zvedavý, či ju v nich nájdem a v akom znení.

Musím pripomenúť, že to bol ten istý dr. E. Beneš, ktorý by bez osobného zásahu Dr. Jozefa Tisu sa nebol stal prezidentom CSR pri voľbe dňa 18. decembra 1935! Orgán Benešovej politickej strany českých národných socialistov "České Slovo" na druhý deň po voľbe dr. Beneša napísalo svoj report o voľbe s nápisom cez tri stĺpce: "S l o v á c i , t o h o v á n n i k d ý n e z a p o m e n e m e !"

A vidíš, ako nezabudli, najmä sám Beneš!

Povinnosťou každého je menovať osoby a udalosti pravým menom. Dr. E. Beneš dal zabíť toho Dr. Jozefa Tisu, o ktorom povedal arcibiskup Dr. Karol Kmetko vo svojej svedeckej výpovedi pred súdom s dr. Tisom dňa 6. januára 1947, že je to po kráľovi Svätoplukovi prvá hlava slovenskej štátnej samostatnosti!

Boli to časy a udalosti, z ktorých nám aj dnes smutno a ťažko. Úryvok z Tvojich pamätí, ktorý som teraz prečítal pod názvom "V čele vojnového zločinců", mňa nielen priviedol udalosťami do tých čias, ale aj ich ovzduším dusivo privalil. Aké to časy, akí ľudia!

Koho to z nich Ty, Juro, ešte aj dnes chceš predstavovať?!

Si tácuisses...!

S pozdravom

Paľo Čarnogurský, v.r.

- 0 -

Úradná správa z Moskvy 11. apríla 1936 píše, že do Prahy odcestovala sovietska delegácia na Medzinárodný kongres voľnomyšlienkových. Delegácia je zložená výlučne z členov "Ligy bojujúcich ateistov", ktorá je pod ochranou štátu. Na čele delegácie je podpredseda Ligy, Lukaševský. Vatikánske noviny poznamenávajú, že ruský ateizmus nechce byť len vecou Moskvy, ale svetovou. Nie sú však "slobodní" od myšlienok proti ktorým bojujú, od viery, proti ktorej bojujú a od Boha, ktorého popierajú - ale sú otrokmi. Ináč by sa neboli práve na katolícku Veľkú noc stretli a tým ju pripomenuli aj iným.
/O.R. 887. Posol BSJ, č. 6/1936, str. 231-232.

L'Osservatore Romano bol založený v roku 1871 a bol úradným časopisom Svätej Stolicy až do konca roku 1908. Od 1.1.1909 začal vychádzať vo Vatikáne i druhý časopis "Acta Apostolicae Sedis - skratka AAS"
Posol BSJ, č. 4/1936, str. 114.

Aj v roku 1986 sa zišli veriaci v Čerbovej pri Ružomberku na cintoríne, aby si uctili pamiatku svojich 15 spolubčanov, ktorí tragicky zahynuli pri streľbe z nariadenia maďarónsky zmýšľajúcej svetскеj vrchnosti pri snahe o násilné posvätenie novovybudovaného kostola, ale bez účasti Andreja Hlinku, hlavného osnovateľa stavby. Pri tejto príležitosti odznel i nasledovný prejav

SLOVENSKÍ MUČENÍCI V ČERNOVEJ Z ROKU 1907.

=====

Zišli sme sa na toto posvätné miesto, aby sme si uctili pamiatku našich padlých martýrov, ktorí pred 79 rokmi položili svoje životy pri neuskutočnenej krvavej posviacke nášho kostola. Černová sa do novodobých slovenských dejín zapísala najmä tragédiou, ktorá sa tu odohrala 27. októbra 1907.

Černová po dlhé stáročia administratívne podliehala pod mesto Ružomberok a tiež cirkevne patrila do ružomerskej farnosti. Ružomerský farár alebo kaplán dochádzal odobavovať bohoslužby do čerbovej kaplnky, ktorá bola postavená v nižnom cintoríne, na mieste, kde teraz je križ a veľká lipa. Vysvätená a odovzdaná svojmu účelu bola 24. augusta 1855. Táto sa však ukázala malou pre pojmie všetkých Čerbovcov, do jedného katolíkov.

Andrej Hlinka bol prvým kňazom, ktorého Černová dala Cirkvi a národu. Keď sa v roku 1905 stal farárom ružomerskej farnosti, zvolený mešťanmi a teda i svojimi rodákmi z Čerbovej, vznikla u neho vznešená myšlienka: pre Černová postaviť pekny kostol. Svoj plán začal s plnou vážnosťou realizovať. Zbieral peniaze, do Ameriky vypisoval listy, zbierku oznámil aj v novinách, on sám značnou sumou prispel na výstavbu a svojím presvedčujúcim slovom pôsobil na svojich rodákov, aby každá rodina obetovala na výstavbu sumou, na terajšie pomery rovnajúcou sa trojmesačnému platu. Keď už mal koľko-toľko peňazi pozbieraných, vypísal verejný súbeh na stavbu kostola. Prihlásili sa dvaja slovenskí staviteľia: Milan Harminec a Andrej Janček, ktorým stavba bola zadaná. S výstavbou sa začalo na jar roku 1906. Na stavbe pracovali mladí i dospelí, každý odpracoval mnoho dní. Materiál vozili na vlastných vozoch; v tom čase nebolo žiadnej stavebnej techniky ani mechanizácie. Hodno sa tu zamyslieť nad skutočnosťou, že kostol bol už v októbri 1907 pripravený k posviacke, teda za 20 mesiacov! Bol to hrdinský čin našich predkov, ktorí mali silnú vieru, nadšenie a obetavosť. Dokázali by sme to dnes?

Do úspešného priebehu výstavby prišli túrlivé udalosti. Slovenská ľudová strana po prvý raz sa začala uchádzať o dôveru slovenských voličov pri voľbách. Za poslanca bol navrhovaný kňaz Andrej Hlinka. On kandidatúru neprijal, ale za kandidáta strany navrhol svojho priateľa, ružomerského lekára MUDr. Vavra Šrobára. Sám za neho agitoval a všemožne podporoval. Výsledok volieb však dopadol zle, lebo maďarský kandidát dostal o 104 hlasov viac ako slovenský MUDr. Šrobár. Z toho nastala na slovenskej strane dosť skleslá nálada, kým na maďarskej strane veľká chuť zúčtovať s panslávskym agitátorom Andrejom Hlinkom.

Na stolci spišského biskupstva vtedy sedel biskup Alexander Párvy, ktorý bol pod vplyvom maďarských a maďarizujúcich kruhov a konal všetko tak, aby si od nich vyslúžil titul "vlasteneckého biskupa". Stačilo mu, keď maďarský ružomerský týždenník neslušným spôsobom písal, ohováral a osočoval Andreja Hlinku-a pod vplyvom týchto verejných a tajne prednesených žiadostí pristúpil k nespravodlivému činu: dňa 4. mája 1906 suspendoval kňaza Andreja Hlinku, t.j. odobral mu farský úrad. 18. júna prišiel ďalší trest: kňaz Andrej Hlinka bol pozbavený kňazských práv a povinností, t.j. JDS

nesmel slúžiť svätú omšu, spovedať a pochovávať. Na faru sa nastahoval nový administrátor Jozef Fischer, pôvodom Nemeč, ale zmýšľaním Maďar.

Andrej Hlinka sa však ani pod týmto veľkým a nezasluženým trestom nezrútil a nezakľmal na zlé cesty. Odvrátil sa od Pána Boha a rímskeho pápeža. Pevne veril, že oni jeho vec vyriešia spravodlivo a nie tak, ako spišský biskup Alexander Párvy. Na vyriešenie svojej záležitosti čakal trpezlivo a v pokore, no na výstavbe kostola pracoval horlivo ďalej. Kostol sa dobudoval a na jeseň 1907 už bolo možné hovoriť o jeho posviacke.

V lete roku 1907 sa Andrej Hlinka dohodol s Dr. Alojzom Kolískom, profesorom náboženstva v Hodoníne, že v jeseni usporiada cyklus prednášok o kultúrnych a sociálnych pomeroch na Slovensku. Tento svoj zámer i splnil. V tom čase černovskí veriaci tri razy žiadali spišského biskupa, aby povolil vysvätiť kostol. Svoju žiadosť však podmienovali tým, aby sa posviacky zúčastnil aj ich roďák Andrej Hlinka, ktorý mal na vystavaní kostola najväčšiu zásluhu. Súčasne žiadali, aby biskup zrušil šuspensiu.

Biskup s takouto žiadosťou a podmienkami nesúhlasil a jednoznačne stanovil deň posviacky na 27. októbra 1907. Černovci chceli odložiť posviacku dovtedy, kým sa vec Andreja Hlinku nerozrieši v Ríme. Biskup Párvy a politické vrchnosti trvali na vykonaní oľradu 27.10.1907. S takýmto riešením sa Černová neuspokojila a v obci to začalo vriieť. Svoje vykonali i černovské ženy. 26. októbra, deň pred vysviackou, kostol úplne vyprázdňili. Chýr o tom všetkom došiel k administrátorovi Fischerovi, ktorý to oznámil okresnému výboru. Hlavný slúžny Pavol Andrášy už 26. októbra poslal do Černovej niekoľko žandárov. Noc zo soboty na nedeľu mala byť pokojná, naplnená radosťou, ale minula sa v najdusnejšej predtuche, že sa stane niečo zlého.

V deň uvedenej vysviacky vyslali v sprievode žandárov a slúžneho dvoch maďarónskych kňazov, aby proti vôli obyvateľov kostol vysvätili. Pri vchode do Černovej sa včasráno zhromaždili ľudia. Niečo pred 10. hodinou začali prichádzať prvé koče, no rozhnevaný ľud ich do obce nechcel vpustiť. Padali rôzne nadávky, medzi nimi i takéto: my Maďarov nechceme! Rozhorčení ľudia im vlastnými telami chceli zatarasit cestu.

Naprotkaz slúžneho žandári použili zbrane. Následok bol tragický. Okelité bory znásobili zlovestný rachot pušiek. Nedeľne predpoludnie bolo najprišernejším vraždením nevinných slovenských ľudí. Do prachu černovskej ulice začala sa vpijať červená krv. Odznelo 24 výstrelov a vykrvácalo 15 ľudí, okolo 60 osôb bolo ľahko zranených. Medzi postihnutými boli starci, muži, ženy, mládež, otcovia a matky.

Po masakre sa koče vrátili späť do Ružomberka. Nieto obdobia v slovenských dejinách, aby v mierovom čase padlo toľko nevinných obetí. Černovská žandárska salva a pätnásť vyhasnutých slovenských životov boli dôsledok násilnej maďarizačnej politiky, uskutočňovanej uhorskou vládou proti nemaďarským národnostiam, ktoré po roku 1901 začali prostredníctvom svojich predstaviteľov čoraz intenzívnejšie, sebavedomejšie a sústavnejšie organizovať svoj národnoslobodzovací zápas.

Napriek potlačeniu tohto zápasu jednako sa dosahovali úspechy, ktoré nútili uhorskú vládu použiť proti národnostiam najrozličnejšie prostriedky násillia: podporovali odnárodňovanie, národným kandidátom znemožňovali zvolenie do uhorského snemu, konfiškovali tlač, zvýšil sa počet súdne stíhaných, žalárovovaných a pod. Národnostný zápas Slovákov sa stupňoval aj bojom za sociálne a hospodárske práva najmä po buržoáznej revolúcii v Rusku roku 1905.

Černovská masakra ukázala, že maďarská vládnuca trieda neváhala zneužiť aj cirkevnú hierarchiu na potlačovanie nemaďarských národnostných hnutí. Černovské udalosti nadobudli veľký rozsah - a to nielen pre ďalší rozvoj národnoslobodzovateľských snáh slovenského ľudu, ale najmä tým, že upozornili nielen uhorskú verejnosť na nezávideniahodné postavenie nemaďarských národností v Uhorsku, najmä slovenskej, ale aj svetovú verejnosť, ktorá sa dozvedela o tom, že v Uhorsku sa nachádzajú nemaďarské národnosti v nezávideniahodnom postavení. Okrem ohlasu černovskej udalosti v uhorskom parlamente, kde sa následkom podozrených informácií poslancami nemaďarských národností nimi museli zaoberať, o černovskej masakre sa dozvedeli aj v českých zemiach, kde vzbudili neobyčajne živý ohlas a účasť na smutnom údele Slovákov. To prispelo k užšiemu zomknutiu tých, ktorí bojovali v prospech zlepšenia národného, sociálneho a hospodárskeho postavenia Slovákov v Uhorsku.

Po černovskej udalosti sa slovenská otázka stala prvoradou uhorskou otázkou, ale tiež česko-slovenskou záležitosťou a napokon - celkom zaslúžene - aj záležitosťou svetovou. Prostredníctvom nórskeho spisovateľa Björnsona a anglického historika Seona Watsona bola svetová verejnosť informovaná o postavení Slovákov v Uhorsku a treba povedať, že to bolo veľmi účinné a maďarské vládnuce vrstvy to priamo a bezprostredne zasiahlo, takže sa ťažko ospravedľovali a vysvetľovali. Aj verejnosť v Spojených štátoch sa dozvedela o zverstvách, ktoré podnikala uhorská vláda proti Slovákom, prostredníctvom našich vystaňovalcov. Takto sa svet dozvedel, že "rytiersky" maďarský národ sa chová k nemaďarským národnostiam neprístojne, neľudsky, barbaricky. Černová nezamenala len 15 mŕtvych obetí a rad zranených, ale i veľkú skupinu žalárovovaných, ktorí si potom museli odpykať za svoje odhodlanie brániť práva ľudu dlhé tresty. Ružomberská sednica odsúdila pre nási ie pro maďarskej vrchnosti 40 Černovcov na úhrnný trest 37 rokov väzenia; pričom sem nepočítame celý rad odsúdených za tlačové previnenia v súvislosti s publikovaním udalostí okolo Černovej.

Černovské udalosti neobyčajným spôsobom rozvírili politickú hľadinu Uhorska a mali mocnú ozvenu aj mimo Uhorsko. Mnohým utláčaným národom v Európe boli signálom pre zvýšenie ich národnoslobodzovacieho boja. Jasne sa to ukázalo po skončení I. svetovej vojny, keď rakúsko-uhorská monarchia sa rozpadla.

Černovské udalosti podstatne ovplyvnili vzájomné bliženie Čechov a Slovákov tesne po utvorení Česko-Slovenskej republiky. Udalosti sa stali tiež symbolom odporu drobného slovenského ľudu proti násilníckemu režimu maďarónskych vládnucích tried, ktoré chceli po dlhé stáročia systematicky vytriasť Slovensko z mapy Európy. Zatvárali mu školy, oberali ho o jazyk a niročili hospodársky, sociálne i kultúrne. Takto pochopila černovskú tragédiu pokroková verejnosť celej Európy. V tom tkvie jej hlavný historický význam.

Po týchto udalostiach černovský kostol neslúžil svojmu účelu, neprežlval v ňom Ježiš Kristus vo Sviatosti Oltárnej. Ale Pán Boh vyslyšal vrúčne prosby černovských veriacich a Kostol bol vysvätený ich rodákom Andrejom Hlinkom, keď sa vrátil zo segedínskeho väzenia a bol úplne Svätou Stolicou rehabilitovaný. On kostol slávnostne vysvätil na sviatok svätých apoštolov Petra a Pavla 29. júna roku 1910.

Práve Najvyššieho, aby všetci martýri a prenasledovaní, ktorí už nie sú medzi nami, boli prijatí na milosť a mohli hľadiť do tváre Pánovej!

Gorazd Zvonický

A P R Í L O V É H Ů Ľ A V Y

Apríl sa stal u nás príslovečným pre svoje poveternostné výstrednosti. Niektorí hovoria, že je šialený, a ho priam personifikujú, keď aprílom prezývajú nestáleho a pochabého človeka, ako to uvádza Slovník slovenského jazyka /I, 41/.

Aprílové húlavy ovplyvňujú nielen bezduchú prírodu, ale aj rozum obdareného človeka. Hromadne ovplyvnili komunistický režim na našej rodnej pôde k justičnej poprave prezidenta Slovenskej republiky a k všeobecnému žalárovaniu reholníkov. Slovenský apríl prechádza do dejín národa poznačený touto výstrednosťou, pochabosťou, ba priam šialenstvom, za ktoré by sa aj v hrobe mali hanbiť votrelí exekútori.

Komunizmus u nás má dobre vycvičených kopovcov, ktorí vedú zavetrit, odkiaľ vane im nepriaznivý vietor, a len čo si podopreli kreslo sovietskymi tankami, zhabali katolícke školy, vyprázdнили a obsadili reholné domy, jedným slovom, zlikvidovali inštitúcie, v ktorých Cirkev mala najlepšiu oporu. Každý apríl nám to všetko pripomína a je čudné, že dnešná vláda od hanby nevytvrela tento mesiac z kalendára a že miesto neho nezaviedla, povedzme, dva máje, aby mala viacej manifestácií, sviatkov práce a sviatkov víťazstva.

Hromadný zločinny zásah proti reholníkom pokračoval likvidáciou nepohodlných jednotlivcov z radov duchovenstva, ale správy o nich sa dosiaľ ututľávajú. V Poľsku to dopadlo ináč. Popieluszkov prípad natoľko rozvíril vzduch, že z obdobia štyroch rokov sa objavilo 86 tajných hrobov. U nás také hroby trpezlivo čakajú na pohyb vzduchu, čo by z nich odniesol umelý nános neudržateľného tajomstva. Raždie nie je spoľahlivou skrýšou.

Samozrejme, v úmrtnej matrike možno obeť označiť ako samovrah, ale tu ide o samovrahov toho istého druhu, ako sú bláznami disidenti v sovietskych koncentrákoch pre nervove chorých.

Táto spomienka plne harmonizuje s úvahami Veľkého týždňa, ktorý tiež najčastejšie pripadá na apríl. Aj okolo Ježiša Krista sa rozputnali aprílové húlavy. Nenarážam na vrtkavú náladu davu, ktorý ako trstina mení sklony podľa závanu vetra. Húlavy sa prejavili v šialených výstrednostiach držiteľov moci, ktorí si uzurpovali právo rozhodovať o vtelenom Bohu a siahli aj po nemravných prostriedkoch, aby proti nemu presadili svoju nenávisť.

Spomeňme falošných svedkov okolo Ježiša pred tribunálom a podplatených vojakov, čo zutekali od prázdneho hrobu Zmŕtvychvstalého! A vedme spojovník k dnešným procesom proti Cirkvi a jej údom! Dnešní nepriatelia Ježiša Krista nevytvorili nič nového a originálneho. Kopírujú dvetisícročnú minulosť. Vyhliadnutú obeť odsúdia prv, než by ju súdili. Ktosi to nazval zvrátenosťou.

Aj Kajfáš v úlohe veľkňaza povedal členom politbyra, ach, prepáčte omyl, povedal totiž členom synedria: "Vy neviete, že je výhodnejšie, aby jeden človek zomrel za ľud... A už vtedy sa rozhodli, že Ježiša zabijú" /Jn 11,50/. - A keďže je ťažko objaviť vinu na nevinnom a prísť mu ju na meno, "vysoká rada hľadala falošné svedectvo proti Ježišovi, ale nenašla, hoci predstúpilo veľa lživých svedkov" /Mt 26/.

Rousseau kedysi napísal, že "v každom čase silnejší vinník si zachraňuje kožu na útraty slabšieho nevinného". Je však otázkou, či je ozaj silný, kto sa opiera o lož, a či je ozaj slabý, kto stojí v pravde.

Nedokončené číslo

Dňa 5. 11. 1987 Štátna bezpečnosť uskutočnila domovú prehliadku v byte Ivana Polanského v Dubnici nad Váhom, vydavateľa samizdatov, okrem iného aj časopisu *Historický zápisník*.

Pri domovej prehliadke ŠtB zaistila aj skoro vydané tretie číslo tohto samizdatu s označením č. 2/1987. Zachovali sa iba publikované strany roztlačeného časopisu, ktoré sa nachádzajú vo vyšetrovacom spise Ivana Polanského (Archív Ústavu pamäti národa).

www.samizdat.sk